

Μπράτης Δημήτρης
Πρόεδρος Δ.Ο.Ε.

Χαιρετισμός στο διήμερο Συνέδριο 11-12 Δεκεμβρη
στο Ηράκλειο της Κρήτης με θέμα:
« Αυτοδιοίκηση και Παιδεία»

Θέλω, καταρχήν, να συγχαρώ τη Νομάρχη Ηρακλείου, τη συναδέλφισσα Βαγγελιώ Σχοιναράκη, για την πρωτοβουλία που πήρε να διοργανώσει αυτό το συνέδριο μ' αυτό το θέμα. Αποφασίσαμε να είμαστε συνδιοργανωτές γιατί εκτιμήσαμε τη σπουδαιότητα του θέματος, αλλά και γιατί επιθυμούμε ν' ανοίξει και να μπει στις **πραγματικές του διαστάσεις ένα ζήτημα το οποίο απασχολεί την εκπαιδευτική κοινότητα και την κοινωνία.**

Θέλω να σας ενημερώσω ότι το θέμα σ' εμάς δεν είναι άγνωστο, ούτε πρωτόγνωρο. Στις αρχές της δεκαετίας του '90, με την ψήφιση των Νόμων 2218/94 και 2240/94, από τον τότε Υπουργό Εσωτερικών τον Κώστα Σκανδαλίδη, έγιναν πολλές συζητήσεις για την αποκέντρωση και κινήτοποιήσεις για την **εξαίρεση της εκπαίδευσης απ' αυτούς τους Νόμους.**

Μάλιστα, στην ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΩΝ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα τον Απρίλη του 1995 ήρθε και μίλησε ο σημερινός Πρωθυπουργός **Γιώργος Α. Παπανδρέου** – τότε Υπουργός Παιδείας, ο οποίος τόνισε μεταξύ άλλων και τα εξής:

«...Θεωρούμε την αποκέντρωση άκρως κοινωνική διαδικασία. Σε κάθε περιοχή της χώρας μας υπάρχουν ιδιαιτερότητες που προσδιορίζονται από τις διαφορές στη ζωή, στην ύπαιθρο και στην πόλη, στην περιφέρεια και

στο κέντρο, από την πολυπλοκότητα των κοινωνικών και παραγωγικών σχέσεων και την ποικιλία των προβλημάτων και των αναγκών...

...Μια διεθνοποιημένη οικονομία και μια μεταβιομηχανική κοινωνία απαιτεί πολύ πιο ευέλικτη λειτουργία του σχολείου, πολύ πιο εξειδικευμένες, ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε μαθητή, προσεγγίσεις.

Πρέπει ν' αφήσουμε τη δυνατότητα σ' ένα σχολείο να δοκιμάσει τις δυνάμεις του, σ' έναν εκπαιδευτικό να πάρει πρωτοβουλίες. Σήμερα, καταπλακώνεται η πρωτοβουλία του εκπαιδευτικού από τη βαριά κληρονομιά μιας κεντρικής γραφειοκρατικής λογικής. Πρέπει να δώσουμε περισσότερη ελευθερία στον ίδιο τον εκπαιδευτικό, ώστε μαζί με το γονιό, το μαθητή ή το φοιτητή, ανάλογα με τη βαθμίδα, να καθορίζουν τους στόχους, την ύλη, την παιδαγωγική διαδικασία για να μπορέσουν να έχουν καλύτερο αποτέλεσμα. Αποκεντρώνουμε τις αποφάσεις, όχι στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, αλλά στην ίδια την εκπαιδευτική κοινότητα.

...Έχουμε εμπιστοσύνη στην εκπαιδευτική κοινότητα γιατί ο ίδιος ο δάσκαλος, το ίδιο το σχολείο έχουν τη δυνατότητα να κρίνουν καλύτερα τις ανάγκες κάθε περιοχής απ' ότι ένα κεντρικό Υπουργείο, ένα κεντρικό Παιδαγωγικό Ινστιτούτο...»

«... Κανένας μας δεν υποστήριξε ότι θα δώσουμε αυθαίρετες εξουσίες στο Δήμαρχο. Είναι λάθος η λογική ότι αποκέντρωση σημαίνει ότι ο Δήμαρχος αποφασίζει. Θα συναντήσετε Δημάρχους, θα συναντήσετε Νομάρχες, οι οποίοι ερμηνεύουν την αποκέντρωση μ' αυτό τον τρόπο. Είναι ένα από τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουμε...».

«...Αν δεν πετύχουμε την αποκέντρωση προς το σχολείο και την εκπαιδευτική κοινότητα, όπως πιο πάνω προαναφέραμε, τότε το σχολείο θα γίνεται όλο και περισσότερο αντικείμενο φυγής και τότε θα ευνοήσουμε την ιδιωτικοποίηση της Παιδείας.

...Αλλά τότε θα έχουμε Παιδεία για λίγους και θα καταδικάσουμε τα φτωχότερα στρώματα αυτής της κοινωνίας με μια αποτυχημένη διαδικασία εκπαίδευσης.

...Δεν αρκεί να λέμε εμείς ότι η Παιδεία πρέπει να γίνει πρώτη εθνική προτεραιότητα. Πρέπει, ταυτόχρονα, αυτός ο στόχος να γίνει υπόθεση όλων. Της Τοπικής και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, της τοπικής κοινωνίας, του κάθε γονιού και του κάθε υπεύθυνου...».

«... Στις δηλώσεις μου σχετικά με το τι συμβαίνει σε άλλες Χώρες δεν υποστήριξα ότι έτσι θα πράξουμε κι εμείς. Πάντως, αν λάβουμε υπόψη αποκεντρωμένα συστήματα άλλων χωρών της Ευρώπης, όπως της Σουηδίας, της Ολλανδίας ή της Αγγλίας θα διαπιστώσουμε ότι όλες οι τάσεις υποστηρίζουν αποκέντρωση αποφάσεων και πρωτοβουλιών προς την Εκπαιδευτική Κοινότητα...

...Αυτή είναι η έννοια της αποκέντρωσης. Εσείς θα αναλάβετε ουσιαστικές ευθύνες. Η δε δική μας ευθύνη είναι να σας δώσουμε τα απαραίτητα εφόδια είτε αυτό λέγεται επιμόρφωση, είτε υλικοτεχνική υποδομή, είτε οικονομική υποστήριξη, είτε διοικητική επιμόρφωση για να μπορέσει το σχολείο να λειτουργήσει πιο αποκεντρωμένα. Καταβάλλεται προσπάθεια απόκτησης περισσότερων εσόδων από το δημόσιο, να δοθούν

τα απαραίτητα χρήματα για να μπορέσει να λειτουργήσει ο εκπαιδευτικός στο νέο του ρόλο. Ο εκπαιδευτικός είναι ο ξεναγός σε ένα νέο κόσμο γνώσεων, πολλών και ποικίλων που θέλει να αναπτύξει την παιδική σκέψη, ώστε ο νέος να μπορεί να αναλύει, να κρίνει, να συνθέτει, να εκφράζεται και όχι απλώς να παπαγαλίζει...».

Στη συνέχεια συγκροτήθηκε επιτροπή από εκπροσώπους της ΔΟΕ, της ΟΛΜΕ, των Νομαρχών, των Δημάρχων, του ΥΠΕΠΘ η οποία είχε ως έργο της: «τη μελέτη των θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας σχετικά με την εφαρμογή του Α' και Β' βαθμού αυτοδιοίκησης». Το έργο της επιτροπής έπρεπε να ολοκληρωθεί ως τις 15-06-95 (μεταξύ των συμμετεχόντων και ο Νομάρχης Αθηνών – Πειραιώς κ. Ευσταθιάδης).

Στην πρώτη της συνεδρίαση η επιτροπή διαπίστωσε τα εξής:

- «Η αποκέντρωση συνιστά προϋπόθεση για την ίδια την επιβίωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος...

...Η συνεργασία εκπαιδευτικών – μαθητών και γονιών είναι αναγκαίος όρος για ένα σχολείο που θα μπορεί να λειτουργεί στα πλαίσια των αναγκών και των συνθηκών ζωής της κοινωνίας μέσα στην οποία δραστηριοποιείται...

- Κεντρική επιλογή είναι η ισχυροποίηση – μέσω της αποκέντρωσης – του δημόσιου χαρακτήρα του σχολείου και η απαλλαγή του δημόσιου σχολείου από γραφειοκράτες και συγκεντρωτισμούς, ώστε να καταστεί ευέλικτη και λειτουργική εκπαιδευτική μονάδα...

Τελική επιδίωξη:

«Η ευρύτερη δυνατή συμφωνία και συναίνεση που είναι η αποτελεσματικότερη εγγύηση για την επιτυχία των όποιων μεταρρυθμίσεων επιλεγούν».

Στη συνέχεια υπήρξαν συστάσεις του Νομάρχη Αθηνών και συνάντηση όλων των Νομαρχών για τη σύνταξη των Οργανισμών Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Παρ' όλες τις συστάσεις – ότι δεν μπορούν να ενοποιηθούν τα τμήματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – ο Νομάρχης Βοιωτίας ο κ. Σταμούλης ενοποιεί τα τμήματα Π.Ε. και Δ.Ε. σε **ένα με τον τίτλο «Τμήμα Παιδείας».**

Στις 4 Μαΐου του 1995 η ΔΟΕ προσφεύγει στο Συμβούλιο Επικρατείας για την ακύρωση της παραπάνω απόφασης.

- **Το Συμβούλιο Επικρατείας αποδέχεται** την αίτηση της Ομοσπονδίας με την υπ.αριθμ. 263/97 απόφασή του, αλλά λόγω της σπουδαιότητας του θέματος το παραπέμπει στην ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ.

- **Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ** του Συμβ. Επικρατείας με την υπ.αριθμ.2592/1999 απόφαση **αποδέχεται ομόφωνα** την αίτηση της Ομοσπονδίας και ακυρώνει, με το εξής σκεπτικό τον Οργανισμό Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Βοιωτίας:

«...Επειδή στο άρθρο 16 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζονται τα εξής:»1.... 2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους... 4. Πάντες οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν Παιδείας...εις τα κρατικά

εκπαιδευτήρια. 5. Η ανώτατη εκπαίδευσις παρέχεται αποκλειστικώς υπό ιδρυμάτων αποτελούντων νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου... (τα οποία) τελούν υπό την εποπτείαν του Κράτους... 8.Νόμος ορίζει τας προϋποθέσεις και τους όρους χορηγήσεως αδειας προς ίδρυσιν και λειτουργίαν εκπαιδευτηρίων μη ανηκόντων εις το Κράτος... Η σύστασις ανώτατων σχολών υπό ιδιωτών απαγορεύεται». Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι ο συνταγματικός νομοθέτης αναθέτει την αποστολή της παιδείας ευθέως στο Κράτος και αποκλείει τη μεταφορά αρμοδιοτήτων σχετικών με αυτήν στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοικήσεως οποιουδήποτε βαθμού. Ειδικότερα, ως προς την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το ισχύον Σύνταγμα ακολουθεί στο θέμα αυτό την παράδοση των προηγούμενων Συνταγμάτων 1911,1927 και 1952 και αναγνωρίζει την αποκλειστική ευθύνη και αρμοδιότητα του κράτους για την διοίκηση, την εποπτεία και τη λειτουργία των δημόσιων εκπαιδευτηρίων, σε απόκλιση από τα πρώτα ελληνικά Συντάγματα, τα οποία είχαν αναγνωρίσει ως υπόθεση των Δήμων τη «δημοτική» εκπαίδευση και για την εκπλήρωση της οποίας το Κράτος απλώς συνέτρεχε αυτούς «κατά το μέτρον την ανάγκης των» (άρθρο 11 παρ.1 Συντ.1844, άρθρο 16 εδ.1 Συντ.1864). Το Σύνταγμα επιτρέπει μόνον την ίδρυση και λειτουργία εκπαιδευτηριων πρωτοβάθμιου ή δευτεροβάθμιου εκπαιδύσεως από ιδιώτες υπο όρους και προϋποθέσεις καθοριζόμενες από το νόμο. Συνεπώς, υπό το ισχύον Σύνταγμα, είναι ανεπίτρεπτη η δια νόμου ή με κανονιστική πράξη της διοικήσεως αναγνώριση υπέρ Οργανισμών Τοπικής

Αυτοδιοικήσεως αρμοδιοτήτων σχετιζόμενων με τη διοίκηση και λειτουργία της δημόσιας εκπαίδευσης, η οποία κατά τα ήδη κριθέντα, ουδέποτε δύναται να θεωρηθεί ως «τοπική υπόθεση» (βλ. Σ.τ.Ε. 563/1979 και Π.Ε. 254, 255/1996, Π.Ε. 185/1999)...»

«Δια ταύτα δέχεται την κρινόμενη αίτηση. Ακυρώνει τις διατάξεις των άρθρων 15 και 16 του Οργανισμού των Υπηρεσιών της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως Βοιωτίας (υπ.αριθμ.30/7.2.1995 αποφάσεως του Νομαρχιακού Συμβουλίου Βοιωτίας, ΦΕΚ Β 154/7.3.1995, καθ' ο μέρος αναφέρονται στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα την 24 Μαΐου 1999».

- Μετά την απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας (1999) ο τότε Υπουργός Παιδείας Γεράσιμος Αρσένης, αφαιρεί από τους Νομάρχες όλες τις αρμοδιότητες που σχετίζονται με την εκπαίδευση και τις **εκχωρεί στους Δ/ντές Εκπαίδευσης των Νομών.**

- Στη συνέχεια με το **Ν.2986/02** θεσμοθετείται ο Περιφερειακός **Δ/ντής Εκπαίδευσης**, στον οποίο και δίνονται όλες οι παραπάνω αρμοδιότητες.

Αυτή, είναι με λίγες γραμμές η ιστορία της αποκέντρωσης στην εκπαίδευση.

Φίλες και φίλοι, αγαπητοί συνάδελφοι,

- Είν' αλήθεια ότι η χώρα μας διαθέτει ένα από τα πιο συγκεντρωτικά εκπαιδευτικά συστήματα, το οποίο, μάλιστα, βρίσκεται σε αδιαμφισβήτητη κρίση. Ένα σύστημα ακριβό για τον οικογενειακό προϋπολογισμό, παρά τη

συνταγματική πρόβλεψη για «δωρεάν παιδεία». Ένα σύστημα που δεν είναι σε θέση ούτε να παρακολουθήσει τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, αλλά ούτε και να δώσει σύγχρονη μόρφωση και κουλτούρα στη νέα γενιά.

- Η νέα αντίληψη για το σχολείο, στην υπηρεσία της τοπικής κοινωνίας, θέλει το κάθε σχολείο να μετατραπεί από κλειστή δομή, που εξυπηρετεί μόνο για μερικές ώρες την ημέρα τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών, σε τοπικό πολυδύναμο κέντρο γνώσης, με εργαστήρια, βιβλιοθήκες, χώρους πολιτισμού, αθλητικές υποδομές, κλπ. Το κέντρο αυτό θα μπορεί να εξυπηρετεί τις ανάγκες για πολιτισμό και δια – βίου εκπαίδευση της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας.

- Τελικός στόχος είναι να συσπειρωθούν οι τοπικές κοινωνίες γύρω από το σχολείο, να το χρησιμοποιήσουν για τις δικές τους ανάγκες (προγράμματα επιμόρφωσης, ενημερωτικές διαλέξεις, αναψυχή, πολιτισμός, άθληση). Με αυτό τον τρόπο μπορεί το σχολείο να γίνει καταλύτης στην επανασύνδεση του κατακερματισμένου κοινωνικού ιστού των σύγχρονων αστικών πολεοδομικών συγκροτημάτων, αλλά και στην αποτελμάτωση των μικρότερων κοινωνιών της περιφέρειας.

Για την Ομοσπονδία μας:

- ✓ Η αποκέντρωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος κύριο στόχο θα πρέπει να έχει τον αναπροσδιορισμό του περιεχομένου της μόρφωσης, των αναλυτικών προγραμμάτων με βάση τα νέα δεδομένα,

- ✓ Η αποκέντρωση δεν επιτρέπεται να θίξει τον ενιαίο, δημόσιο και δωρεάν χαρακτήρα της Εκπαίδευσης. Απεναντίας, θα πρέπει να

εμποδίσει τις δυνάμεις της αγοράς να αποσπάσουν ζωτικά τμήματα της Δημόσιας Εκπαίδευσης, έτσι, ώστε, να μην οδηγηθούμε σε εκπαίδευση πολλών ταχυτήτων και έντονων ανισοτήτων,

✓ Η αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος νοείται ως αποκέντρωση πρωτοβουλιών, δραστηριοτήτων και αρμοδιοτήτων, που στόχο έχουν να αναδείξουν τη δυναμογόνο δράση του σχολείου ως ζωντανού οργανισμού, ανοιχτού στην κοινωνία, τον άνθρωπο, τη ζωή, και ικανού να αναβαθμίσει με τη δυναμική του την πολύπλευρη ανάπτυξη της τοπικής και ευρύτερης κοινωνίας και συγχρόνως να προσφέρει στην ίδια την κοινωνία πολίτες ελεύθερους, υπεύθυνους, δημοκρατικούς, κριτικά σκεπτόμενους και κοινωνικά συμμετοχούς,

✓ Στα πλαίσια αυτά ο σύλλογος διδασκόντων πρέπει να αναδειχθεί σε βασικό όργανο παιδαγωγικής- εκπαιδευτικής δραστηριότητας, έκφραση της συλλογικότητας και της συμμετοχικής λειτουργίας του σχολείου,

✓ Η αποκέντρωση μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην καθιέρωση, γενίκευση και αναβάθμιση σημαντικών εκπαιδευτικών θεσμών, όπως είναι το ολόήμερο δημοτικό σχολείο και νηπιαγωγείο,

✓ Στην προώθηση και υλοποίηση όλων αυτών, θα βοηθήσει σημαντικά η συμμετοχή των τοπικών εκπαιδευτικών φορέων, των ειδικών σε θέματα επιστημονικών παιδαγωγικών προσεγγίσεων και μελετητών ειδικών θεμάτων. Η οργανωτική και λειτουργική εμπλοκή και άλλων φορέων, θα γίνει με σαφώς προσδιορισμένο

πλαίσιο ευθυνών και αρμοδιοτήτων. Κυρίαρχη, όμως, θα είναι η παρουσία των φορέων Εκπαίδευσης.

Φίλες και φίλοι,

Αυτές είναι, συνοπτικά, οι θέσεις της Ομοσπονδίας μας για την αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος. **Θα μου επιτρέψετε, όμως, να τονίσω και τα εξής:**

Πολλοί τοπικοί «άρχοντες» όταν μιλούν για αποκέντρωση, εννοούν ότι **θα μπορούν να ιδρύουν σχολεία, να προσλαμβάνουν και να εποπτεύουν τους εκπαιδευτικούς κλπ.** Κάτι τέτοιο με το ισχύον Σύνταγμα (άρθρο 16) δεν μπορεί να γίνει. Πέρα όμως από το Σύνταγμα ολόκληρη η εκπαιδευτική κοινότητα είναι κατηγορηματικά αντίθετη σε μια τέτοια επιλογή. **Το σύστημα των «δημοδιδασκάλων», υπήρχε μέχρι το 1911, οπότε ο αείμνηστος Ελευθέριος Βενιζέλος το κατάργησε και οι εκπαιδευτικοί έγιναν υπάλληλοι του κράτους και οι δαπάνες για την Παιδεία έγιναν υπόθεση του κρατικού προϋπολογισμού.** Δε θα επιτρέψουμε να επανέλθουμε σε ένα τέτοιο καθεστώς. Εξάλλου, η τοπική Αυτοδιοίκηση έχει σχεδόν όλες τις αρμοδιότητες για τα σχολεία, πλην των όσων ανέφερα παραπάνω (της ίδρυσης και της λειτουργίας).

Με το Ν.1566/85, όπως γνωρίζετε, με τα άρθρα 48,49,50,51 θεσπίστηκαν για πρώτη φορά όργανα **Λαϊκής Συμμετοχής**, όπως: Οι Νομαρχιακές Επιτροπές Παιδείας, οι Δημοτικές Επιτροπές Παιδείας, τα Σχολικά Συμβούλια, οι Σύλλογοι γονέων, κλπ.

Αυτό που κατά τη γνώμη μας χρειάζεται σήμερα, για να προχωρήσει η αποκέντρωση, είναι μια ουσιαστική και ειλικρινής συνεργασία μεταξύ όλων των φορέων, σεβόμενοι όμως ο καθένας το ρόλο του άλλου και τα όρια των αρμοδιοτήτων του. Εμείς, σε μια αποκέντρωση αρμοδιοτήτων προς τη σχολική μονάδα και την εκπαιδευτική κοινότητα είμαστε σύμφωνοι και θα συμβάλλουμε στην υλοποίησή της, με τις θέσεις και τις προτάσεις μας.

Σας Ευχαριστώ